



**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor  
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum  
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,  
Coordinatus, Seu Omnes ...**

**Diana, Antonino**

**Lugduni, M. DC. LXXX.**

8. An valeat Statutum sæculare, quod cauetur, ne bona immobilia transferantur in Ecclesiasticas personas sine Regia facultate? Ex part. 4. tract. 1. resol. 13.

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76442](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76442)

est quia personæ Ecclesiasticæ magis exemptæ sunt à potestate Principis secularis, quam alienigenæ seculares, nam hi consentiendo possunt derogare iurisdictioni iudicis laici, ex l. i. C. de iurisd. omn. iudic. illæ autem minime, ut patet in cap. si diligenti, de foro compet. Ergo magis læduntur si lege laica obligentur, quam alienigenæ. Deinde magnum est delictum inter exemptos etiam in territorio, vel diœcesi existentes, & alios existentes extra territorium, vel diœcesim: nato illi etsi non sint de diœcesi, sunt tamen in diœcesi: hi tamen neque sunt in diœcesi, neque de diœcesi, quod etiam eodem modo dicendum est quoad territorium, ut patet ex Felino in cap. grane, num. 2. de officio ordin. Hinc sentiunt Doctores personæ exemptas in odiosis & onerosis non venire appellatione vniuersitatis, populi, & territorij, venire tamen in favorabilibus, ut docet Felinus & Paulus de Castro in cap. Rodolphus, n. 34. de rescript. Eademque distinctio adhibenda est quoad Clericos, qui cum sint pars reipublicæ, ex l. i. d. huius studij, ff. de iustit. & iur. veniunt appellatione populi in favorabilibus, secus autem in odiosis, ut notat Abbas in cap. Ecclesia sancta Maria, & Felinus ibidem num. 74. Decius n. 10. de consil. Merito igitur asseruit Riminaldus consil. 11, num. 101. vol. 1. in hac materia fallax esse argumentum de exteris ad Clericos: vnde ex his omnibus patet responsum ad argumentum pro negativa sententia adductum, & hæc omnia docet Ioannes Franciscus Fagnanus in respons. pro censuris Pauli V. part. 3. fol. 75. & Philippus Maynardus de priuileg. Eccles. part. 2. art. 22. num. 21. & seq. cum aliis penes ipsum.

3. Notandum est etiam hic obiter quod licet Princeps possit suis subditis prohibere immobilium alienationem, ex l. si in emptione, §. omnium, ff. de contrahend. emp. & ex l. de pollicitationibus, in fine, ff. de pollicit. tamen talis prohibitio non procedit in præiudicium Clericorum, & Ecclesiarum, tunc enim non valet, ex cap. fin. de immunitate Eccles. in 6. Vide Collegium Bononiense in respons. pro libertate Ecclesiast. num. 14. Vgolmus in respons. ad Iurisconsulti. Gymnasij Patavinij, cap. 6. num. 8. & seq. cum Maynardo loco citato, num. 67. Nam licet dictum statutum quoad verba non videatur infringere Ecclesiasticam libertatem, cum præcipiat subditis; tamen quoad mentem est contra libertatem Ecclesiasticam, faciendo fraudem de persona ad personam, per ea quæ adducit Surdus volum. 3. consil. 301. num. 76.

RESOL. VII.

An sit contra libertatem Ecclesiasticam condere statutum, ut immobilia non alienentur extraneis, prohibendo expresse ut non alienentur in personas Ecclesiasticas?  
Et notatur in tali casu posse Episcopos cogere statuentes, ut declarent illud statutum non debere extendi ad Clericos? Ex p. 1. tract. 2. Ref. 58. alias 57.

§. 1. Negatiue respondent aliqui, ut Molina, quod valde miror, de iust. tom. 1. tract. 2. disp. 140. num. 18. & alij quamplures Iurisconsulti, quos asserit, & sequitur nouissime Christophorus de Anguiano in tract. de legib. tom. 1. lib. 2. contr. 15. num. 33. & seq. & tales statuentes non incurtere in excommunicationem Bulla putauit Iacobus de Grassis in suis decis. part. 2. lib. 4. cap. 18. num. 233. vbi hæc verba asseruit: in statuto cauetur, quod nullus subditus potestati Mediolani possit alienare rem immobilem in non subditum nisi soluat tantum pro libra, expresse prohibendo, ne possit alienare in personam Ecclesiasticam, dico,

quod tale statutum est iudicium, & non improbandum, nec censendum contra libertatem Ecclesiæ: quia est conditum favore publici, & communis boni, & subditorum, ut eis salua immobilia, & territoria conferentur. Ita ille.

2. Sed talis opinio est contra communem, & veram sententiam omnium Theologorum, & Iurifconsultorum, quam inter alios docet Comitulus in 11. Apolog. cap. 1. n. 18. fol. mibi 26. Bonius in respons. ad M. Paulam, par. 3. fol. mibi 33. Colleg. Bonon. in respons. pro libert. Ecclesiastica, num. 18. & seq. Vgolmus in respons. ad Iurisconsulti. Gymnasij Patavinij, cap. 6. §. 1. & seq. Vignanius tract. de immun. Eccles. disp. 3. concl. 2. Barbola in o. ad lib. 1. Deuot. tit. 2. cap. Ecclesia S. Maria, de consil. num. 22. tom. 1. Franc. Fagnan. in tract. de iust. cons. Pauli V. part. 3. fol. 41. Genuenis in pract. Ecclesiastica, n. 9. 379. num. 5. Duardus in Bulla Cam. lib. 2. can. 15. q. 19. num. 83. Filiucius tom. 1. r. 161. c. 10. num. 272. Reginaldus in praxi, tom. 1. lib. 9. c. 23. n. 359. Suar. contra Regem Angliæ, Martha de iurisd. part. 4. cent. 1. cas. 6. num. 16. Belletus in disquis. scilicet part. 1. tit. 4. §. 4. num. 1. & 4. vbi citat quamplures Doctores, Surdus lib. 3. cons. 301. num. 67. Maynardus de priuileg. Eccles. contra Venetos, part. 2. art. 22. num. 67. & seq. & alij.

3. Et ratio est, quia tale statutum prohibet Ecclesiasticis, quod nec naturali, nec diuino iure prohibitum est: imò, id humano iure concessum est, ut patet ex leg. generali, & leg. in hunc. de sacros. Eccles. vbi conceditur, ut Ecclesiasticis liberè legari, & donari possint à laicis eorum bona, tam inter viuos, quam inter mortuos. Et hoc facere prohibentes damnantur expresse in cap. eos. de immun. Eccles. in 6. Et hoc maxime procederet, si statutum expresse prohiberet, ne fiat alienatio in Ecclesias, ut ex multis notat Bellet. vbi sup. num. 4. Et etiam si talis mentio Ecclesiasticorum non adesset, sed tantum laici, & subditi nominarentur; adhuc tale statutum Clericos non comprehenderet, nec illis præiudicaret: nam, ut bene notat Maynardus vbi sup. num. 68. licet dictum statutum, quoad verba, non videretur infringere Ecclesiasticam libertatem, cum præcipiat subditis, tamè quoad mentem, est contra libertatem Ecclesiasticam, faciendo fraudem de persona ad personam. Et in similibus non tantum inspicitur, cum quo statuens loquatur; sed in quem effectum sermo conferatur.

4. Adde, quod nulla dispositio generalis comprehendit casus, vel personas in specie priuilegiatas; & sub generali dispositione non comprehenditur id, quod in specie disponi non potest, ex leg. Lucius, §. pen. ad municip. Vnde ut supra dixi, valde miror, Grassium, virum Ecclesiasticum, doctum, & piæm, contrarium dixisse. Et idè, speciatim loquendo de illo statuto Mediolanensi, obseruat Maynardus vbi sup. cum Menoch. lib. 9. cons. 878. num. 10. in fin. Senat. Mediolanensem consueuisse seruare, ut illud statutum Clericos, non comprehendat.

5. Notandum est verò, quod, licet Coriolan. in expos. Bull. Cane, excomm. 15. fol. mibi 958. asserat, statutum, quod non alienentur bona immobilia in extraneos, non esse contra libertatem Ecclesiasticam, tamen docet, in tali casu posse Episcopos cogere ita statuentes, ut declarent, illud statutum non debere extendi ad Clericos. Vide Surdum li. 3. cons. 301. n. 45.

RESOL. VIII.

An valeat statutum saculare, quo cauetur, ne bona immobilia transferantur in Ecclesiasticas personas sine Regiæ facultate? Ex part. 4. tit. 1. Ref. 13.

§. 1. Affirma

IN NATI  
tribuit  
O. IX. X.  
E. III

Sup. in §. 2. huius Ref.  
Sub hoc infra in Refol. 11. §. vnde. & in 14. §. Philopus Franc. &c.

Sup. hoc in  
duabus præ-  
cedentibus  
Resol. & in  
aliis jearum  
primarum  
annotat.

§. 1. **A**ffirmatiuam sententiam docet Pereira de *manu Regia part. 2. cap. 67. num. 9. & seq.* ratione publicæ utilitatis, cum oporteat bona illa relictari & conseruari pro defensione Reipublicæ, & pro subeundis tributis, quæ Ecclesiasticis personis nequeunt imponi. Deinde hoc pactum dominus directus in concessione emphyteutis licite apponere potest: ergo & Respublica, & tandem, quia in tali statuto tollitur Clericis solum id, quod tanquam ciuibus illis competit, ergo non erit contra libertatem Ecclesiasticam, quæ solum versatur in his, quæ Clericis, vel Ecclesiis competunt, quatenus tales sunt, non autem quatenus ciues.

2. Verum mihi displicet his temporibus hanc opinionem typis mandatam fuisse à viro tam docto, vt reuera Pereira est, cum fuerit reprobata à SS. Domino nostro Paulo V. & Paulus Seruita cum rationibus adductis à Pereira simile statutum impositum defendebat, vt patet apud Iulium Rosso in *respons. ad M. Anton. Capellam part. 4. cap. 1. & seq.* Valenzuelam in *defens. cens. Pauli V. part. 3.* Bertran. de Gueuarra in *propugn. libert. Eccl. assert. 2. §. 6.* Theologos Religio- nis Seruita in *defens. cens. Pauli V. c. 7.* Maynardum de *privileg. cler. p. 2. art. 22. n. 52.* Antonium Bouium in *respons. ad Paulum Seruitam part. 3.* Fagnanum de *iust. cens. Pauli V. part. 3.* Anastasium Germonium in *assert. immunit. Eccl. cap. 7.* Vgolinum in *respons. ad Iuriscons. Gymnasij Patavinij cap. 6.* respondentes ad argumenta, quæ Paulus Seruita, & nouissime Pereira pro tali statuto adducunt, & cum Paulus Seruita adduceret pro defensione huius sententia statutum Regni Portugallia, de quo loquitur Pereira, supradicti authores respondent statutum Portugallia iustificari ex priuilegio Pontificis, & Concordatis; & tamen Pereira, his non obstantibus, vult illud defendere in terminis iuris communis, quod minimè admittendum est, cum sit aperte contra immunitatem Ecclesiasticam.

3. Sed non grauabor hic apponere verba aliquorum Doctorum ex supradictis, & ideo Antonius Bouius *ubi supra ad argum. 10. fol. mibi 42.* sic asserit. [In Portogallo vi sono simili leggi, ma fatte di concordia col Clero e di consenso del Papa. Vegghasi Francisco Celio nel trattato de immunitate Ecclesiastica nel fine, che riferisce trà l'altre leggi che hauea fatto Alfonso III. ancora questa, e racconta che percio ne fu scomunicato de Honorio III. e tutto il Regno interdetto, sin che poi ne fu assoluto e si fecero d'accordo con questi Ecclesiastici alcuni articoli che furono dal Papa approbati, e dice questo Autore d'auer egli stesso veduto le Bulle Apostoliche, e dice il luogo doue si conseruano. Iulius Rosso *loc. cit. ad argum. 27.* sic ait. [In Francia se fu fatta tal legge, fu fatta co'l consentimento della santa Sede si come anche ne Regni di Portogallo.] Fagnanus *ubi supra fol. mibi 81.* sic ait. Legem verò Regni Lusitanie cum san& memor. Clemens IV. compertam habuisset, ad Regem protinus literas dedit, vt correctione non expectata eam reuocaret. Imò Francisc. Cælius *tract. de immunit. Eccl.* scriptum reliquit, Regem Alphonsum similem in dicto Regno legem condidisse, ac propterea ab Honorio III. fuisse excommunicatum, ac Regnum interdictum, posteaque ipsum absolutum intis cum Clero conuentionibus, quas ait fuisse postea à Summo Pontifice approbatas, sequè Apostolicum eius vidisse diploma. Ita Fagnanus, & Anastasius Germonius in *assert. libert. Eccl. cap. 7. fol. mibi 73.* cum Collegio Bononiensi in *respons. pro libertat. Eccl. num. 39.* Igitur in Pontificio diplomate debebat Pereira legem illam Lusitanam fundare, & non in iure communi: fundamenta vero nostræ sen-

tentiæ videbis apud citatos Doctores, quæ ex sacris Canonibus, & aperis rationibus illam acerrimè defendunt; nec aliter potest sustineri. Vide omnes Canonistas in *cap. fin. de immunit. Eccl. in 6.* Dicendum est igitur, tale statutum esse contra immunitatem Ecclesiasticam, quia in illo sunt nominati Clerici & Ecclesia, vt in *seq. resol.* videbimus; tum etiam, quia si non essent nominati, disponderet super pertinenti- bus ad iurisdictionem Ecclesiasticam, ac etiam, quia forma non potest impleri sine magna difficultate, ideo præter citatos Doctores, & præcipuè Maynardum de *privileg. Eccl. part. 2. art. 22. num. 61. & seq.* Collegium Bononiense in *respons. pro libert. Eccl. num. 13. & 14.* Aponte in *respons. pro cens. Veneta fol. 83. & seq. 93. usque ad 98.* hanc sententiam reprobat Zabarella, quem citat & sequitur Corneus *vol. 3. conf. 64. num. 4.* Lapus *allegat. 92. num. 7.* & ibi Mandosius Felinus in *cap. Ecclesia S. Maria, de constit. num. 86.* Syluester *ver. immunitas 2. num. 5.* Laderchius *conf. 103. num. 1. 2. & seq.* cum aliis communiter. Igitur dum superioris licentia requiritur, ab eo omnis pendet contractatio, & sic nullo modo libera; ergo est contra libertatem Ecclesiæ.

## RESOL. IX.

*An statutum seu lex prohibens ne bona stabilia alienentur in Ecclesias, & personas Ecclesiasticas sit licitum?*  
Ex part. 6. tract. 3. Resol. 1.

§. 1. **C**um pars quinta meorum Resolutionum Moralium ex editione Lugdunensi penes Laurentium Durand hoc anno 1639. iterum post quatuor menses excussa fuisset Venetiis apud Franciscum Babam, post Resolutionem tertiam, Tractatus primi fuit ab Auctore Anonymo apposita quedam Additio, in qua contra me insurgens ad propositam quaestionem affirmatiuè respondet, nixus auctoritate Riccardi de Saliceto, Barbatij, Baldi, Molinæ, & aliorum.

2. Posset hæc opinio probari. Primò, quia similia statuta conceduntur intuitu boni communis & ob publicam utilitatem: ergo comprehendunt etiam Clericos, qui illa seruare tenentur, vt ex multis tradit Castillo, Sotomaior de *Tertius. tom. 7. cap. 8. num. 25.* & Moscoso in *allegat. pro ciuitate Panormi. art. 1. num. 13.*

3. Secundò, quia sicut ex pacto, & ex testamento possunt conuenire priuati pro eorum interesse, ne bona in Ecclesias alienentur, ex *l. fin. C. de pact. inter empr. & vendit.* Ita & Princeps pro iure sui vniuersalis dominij, & interesse Reipublicæ idem poterit constituere: nam de pacto ad statutum valet argumentum, ex *l. fin. C. de fideiuss.*

4. Tertio, quia validum est statutum, quod ingreditur Monasterium non succedat, teste Bartolo *in l. final. num. 6. C. de pactis.*

5. Quarto, quia aliud est statuere super bona Ecclesiis acquisita, aliud super bonis acquirendis, seu non acquisitis: super quibus licitum est Principibus statuere, ex Baldo in *c. qua in Ecclesiis, num. 8. de constit. & aliis.*

6. Quintò, quia ex frequenti translatione bonorum in Ecclesias ita minuuntur vires Reipublicæ, vt in breui timendum sit, ne tuendo imperio non sufficiant.

7. Sextò, & in hoc argumento maximè se fundat noster Lucifugus Additionator: quia ita seruatur in Regno Gallia, vbi Clerici non possunt acquirere bona immobilia abique amortizatione, & dispen-

Que hic  
sup. in tra-  
Resol.

Sup. hoc  
in Resol.  
in 1. n.  
pauam.

Sup. hoc in  
tra in Resol.  
11.

Sup. hoc in  
tra in Resol.  
16. §. 1. n. 2.

Sup. hoc in  
Resol. num. 4.  
terrium, &  
legu.

Sup. hoc in  
tra in Resol.  
1. n. 2. &  
c.

Sup. hoc in  
tra in Resol.  
1. n. 2. &  
c.

Sup. con-  
tra in hoc  
Secundum  
not. primum  
tra 2. §. 1.  
latione sextum.